

שמחות קטנות

שיחת טלפון מפתיעה, ואחרונה, מעו"ד יעקב וינרוט ז"ל

לדורות הבאים. כבר באותו לילה, הישר מבית העלמין בנתניה, נסעתי לתל-אביב לאסוף את ההארד-דיסק עם התיעוד המלא וישבתי לצפות בו לתוך הלילה.

"הרצאת הדברים שלי היום לא מתיימרת להיות הרצאה דידקטית", פתח וינרוט, "אני לא בא ללמד אתכם משהו, אני לא בא לקבוע איזושהי אמת, אני לא בא להוכיח איזושהי תזה. זה בסך הכול מקבץ של חלק מזרם של אסוציאציות, שנושא אותי בימים אלה של חודש אלול... זרם של מחשבות שלפי דעתי הוא בסיסי מאוד, חיוני מאוד".

וינרוט בא לשם עם עשרות עמודים מודפסים, אבל דיבר מעומק מהלב. שעתיים, לא פחות, ארכה ההרצאה. יותר משעה מספר וינרוט בכישרון ובלהט על טולסטוי, דוסטויבסקי, ויטגנשטיין, קאמי, אפלטון, ועל עוד הרבה פילוסופים שאפילו את שמותיהם אני לא מכיר. הוא דן בייאוש ובאבסורד ובחידלון של הקיום. בשלב מסוים הוא גם שואל-מתריס: "בעצם, למה לא להתאבד?".

4 אדם חולה בן 71, בידיים רועדות, שואל את קהל הסטודנטים שלפניו מה הטעם בחיים האלה. אבל אז מגיע המפנה. השעה השנייה של ההרצאה היא כולה מענה מפתיע לשעה הראשונה.

"אז איך מוצאים משמעות לחיים? איך מגרשים את האבסורד? אני רוצה לקפוץ אל רבי נחמן מברסלב". וינרוט, הליטאי הגדול, השכלתן הגדול, הבוגר המפורסם של ישיבת פוניבז' ושל הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, רוצה לדבר על רבי נחמן? כן כן. אבל הוא עושה את זה בוינרוטיות מדוברת: "אני רוצה שתדעו שאת תורת ברסלב מכירים באמת רק 40-50 איש. אולי 60. ברסלב זה לא לקפוץ ברחוב ולחלק ספרים. אני הגעתי אליה בשלב מאוד מאוחר של חיי, משום שאני גדלתי אצל הליטאים. הרב שלי, שאיש מכם בוודאי לא שמע עליו כי הוא לא היה איש

פוליטי מעולם, היה הרב שמואל רוזובסקי. הוא היה גדול האנליטיקאים שאני מוצאתי. מה שלא היה קיים בשכל - לא היה קיים בכלל. אבל אדם הרי משתנה, ואני הגעתי לרבי נחמן מברסלב בשלב די מאוחר בחיי בנסיבות מאוד יוצאות דופן, ונדהמתי לראות איזה עושר יש בתוך התורה הזאת. אני יודע שלא תפתחו את זה, אבל מי שזה מעניין אותו שיתכנן בספר שנקרא ליקוטי מוהר"ן, תורה ס"ד. רבי נחמן בעצם אומר לנו: אף על פי שאתה לא יכול להבין את העולם ככזה השכל שלך, אתה יכול להשיג משמעות כלשהי במציאות, כשאתה עולה לדרגת האמונות. עוזב את המחשבה, ותתחיל להיות אומן. והאומנות שר' נחמן מדבר עליה בדרך כלל היא השירה והניגון.

"כל אחד ואחד מאיתנו שמע וזו פעם אחת בחייו את המציאות כשירה. המציאות שרה לנו בהיפתח כותר של פרח, בפכפוך המים של הנחל, בשחר העולה קמעה קמעה, בזהרורי השמש השוקעת, באוושת העלים, בדממת המדבר, בקולות מים רבים אדירים משברי ים, בצחוק של ילד, בדמיון של תינוק, בדת השלג הראשון, בפסגת ההר ובעונותנות של הגבעה, בתהום רבה ובציף הציפורים".

5 זה לא טקסט של מישור, וינרוט עצמו כתב את השירה הזאת. והוא המשיך: "כל אחד ואחד מאיתנו היה לו מומנט כזה שהוא ראה בו שירה. אלה דברים של יום יום שהחיים מזמנים לנו. אנחנו לא תמיד שומעים את השירה הזאת בגלל שאנחנו רצים במרוץ החיים שמחריש את האוזניים שלנו. אנחנו לא מסוגלים לשמוע את השירה של המציאות, אבל המציאות שרה. אם תיקחו את כל המדענים ביחד - הם לא יוכלו לברוא כותר של פרח נפתח. אם תיקחו את כל הסופרים והמשוררים והאומנים, הם יוכלו לכתוב על האהבה - אבל הם לא יוכלו לכתוב אהבה. הדברים הכי פשוטים בחיים שלנו הם שירה".

ואז הוא עובר למרכיב השני שלמד מר' נחמן: השמחה. יש לה קשר עמוק לניגון. "ר' נחמן הגיע למסקנה שהיא הפוכה מכל הפילוסופיה של הייאוש. הואיל והמגע שלנו עם הפרדוקס של המציאות יכול להתקיים רק באמצעות הניגון, והניגון עולה רק מתוך שמחה, והוא יצר שמחה מתוכו בהיוון חזר, הרי שהשמחה היא יסוד מוסד בהווה שלנו. הייאוש לא פותר כלום. להפך. אדם חייב להיות שמח. איך מייצרים שמחה? מה זו שמחה של ר' נחמן? זה לשנות בקבוק וודקה? לר' נחמן יש קובץ של מעשיות, והקובץ הזה מתחיל במילים: 'אספר לכם איך היו שמחים'. כל המעשיות האלה באות ללמד אותנו כיצד אדם מגיע לשמחה. הוא מחייב אותנו לברוח מהייאוש. הוא רואה בייאוש בן ברית של השטן. הוא מצווה עלינו לשמוח. כי מתוך השמחה יעלה הניגון, ומתוך הניגון נוכל להיות במצב של איזושהי איחוד עם מציאות משמעותית".

במשך כמעט שעה הוא מתאר ומדגים כמה הניגון והשמחה הם-הם הבסיס להכול, עד לסיום: "מה שאני רוצה להגיד לכם, זה שהטעות הגדולה שלנו היא שאנחנו מחפשים תמיד איזושהי בסיס גדול, רציונלי, שעל פיו נגה. אבל לא מהפילוסופיות הגדולות אנחנו נחיה, אלא מתוך הדברים הקטנים, התורות הקטנות, הדברים הפשוטים, שהם כל כך מובנים לנו. אתם יכולים לקחת את כל הספרייה בפקולטה לפילוסופיה. לא תמצאו בה גרגר אחד של משמעות. כי לא הפילוסופיה מולידה משמעות, אלא הדברים הקטנים. האדם הוא קטן. כל מה שהוא יכול לעשות זה לחיות את חייו הצנועים, הקטנים, ביושר, בכבוד הזולת, כי זה כל האדם".

1 לפני כמה שבועות, בעשרת ימי תשובה, ראיתי שיחה לא מזוהה. אחרי כמה צלצולים שלא נענו, הגיע מסרון: "מר מאיר, לא הצלחתי להשיג טלפוני. אודה אם תתקשר למשרדו של ד"ר יעקב וינרוט". כשהתקשרתי, המזכירה ביקשה ממני שאתקשר בהקדם לסלולרי של עו"ד וינרוט. "הוא ניסה כמה פעמים לתפוס אותך ולא הצליח", אמרה.

לפני שאמושיך בסיפור, מילה אחת על הקשר האישי שלי עם עו"ד יעקב וינרוט. ובכן, המילה היא: אין. אין לי קשר אישי עם יעקב וינרוט. זה לא שהייתי מתנגד לקשר איתו, אדרבא, אבל לא היה. יצא לי להשתתף בכמה אירועים ציבוריים שבהם גם הוא נכח, וכמובן נהניתי מהופעותיו התקשורתיות המרשימות, אבל למה עכשיו הוא מחפש אותי, ועוד בדחיפות? יש איזה סיבוך משפטי סביב תיק 2000 שרק אני יכול לפתור? אולי בכלל נפלה כאן טעות והוא מחפש מאיר אחר? הרי לי לא קוראים "מר מאיר".

2 "ידידיה, ראה", פתח וינרוט את השיחה, ואני צינתי לעצמי, על המשפט הראשון, שהאיש מדבר בטלפון בדיוק באותו פאתוס שבו הוא טוען את טיעוניו בבית המשפט, או מוסר הודעה דרמטית לעיתונות אחרי זיכוי נוסף של לקוח. "פגנתה אל"י פרופסור יפה זילברשץ, שהיא היום ראש הות"ת (ועדה לתכנון ותקצוב של המועצה להשכלה גבוהה). הסכמתי לתת הרצאה, מחר בערב בתל אביב. עכשיו, אתה יודע, לפעמים הרצאה נושאת אותך, לא אתה את ההרצאה... אני נכנס בה לנושא מאוד לא פשוט: החיים האלה, מה הם ובשביל מה הם. הציבור אמור להיות לא דתי, ובחלקו כיפות סרוגות. אני לא מרבה לתת הרצאות כאלה, ואני רוצה שאם מישהו יצטט אותי שלא כהלכה שיהיה לי עד נאמן".

המונולוג הסתיים. נהיה שקט על הקו, ואחרי כמה שניות אמרתי: "טוב, ומה התפקיד שלי בסיפור?". "להיות מחר בשמונה וחצי באולם הקונסרבטוריון בתל אביב", ענה וינרוט קצרות. אופס, בעיה. "תודה רבה על ההזמנה החשובה", אמרתי לו, "אבל בדיוק מחר בערב אני טס לאודסה". חשבתי שבכך תיגמר השיחה, אבל וינרוט לא מיהר לוותר. "אתה יודע מה? יקליטו את זה. אני רוצה שאתה תשמור את העותק אצלך. אני נכנס שם לדברים מאוד עדינים. בזמן האחרון אני לא מרצה כל כך מתודית, אלא אסוציאטיבית, נותן למחשבות לרוץ, ואני עושה אותו דבר פה. נכנסתי לקאמי ולדוסטויבסקי ולקאנט ואחרי זה לרבי נחמן ואחרי זה לרמב"ם, אין לך מושג איזו דרך זאת...".

באמת אין לי מושג, חשבתי לעצמי. מה לי ולכל הפילוסופים הגדולים שהוא הזכיר עכשיו. האמת שזה מתחיל להלחץ. אני אמור להיות עד נאמן על משהו שאני לא הולך להבין? זה עד עוין. "תשמע, זה מאוד מחמיא לי שאתה רוצה שאשמע את ההרצאה, אבל אני לא בדיוק אינטלקטואל...".

"לא צריך להיות אינטלקטואל בשביל זה", קטע אותי וינרוט נחרצות, "אני לא נותן הרצאות לאינטלקטואלים. אתה יודע, ר' שמואל (רוזובסקי) אמר שיעור, והיה אצלנו בחור שלא היה בדיוק מהצאצאים של שלמה המלך... והוא הרים את היד ואמר: אני לא מבין. ר' שמואל חזר עוד פעם. והוא שאל אותנו: נו, הבנתם? והבחור לא הבין. ור' שמואל אמר: אני רואה שאתה מתבייש להגיד לי שאתה לא מבין, אבל הבושה היא לא שלך, היא שלי. אם אתה לא מבין, זה אומר שאני לא הכנתי את השיעור מספיק טוב. הוא סגר את הגמרא, חזר למחרת, נתן ליסוד שהוא אמר כמה הקדמות, ואז כשהוא שאל אותו אם הבין הוא ענה: כן, הבנתי. וירדה לר' שמואל אבן מהלב. זה אחד הדברים שאני לא אשכח אף פעם. אחד הדברים שנשארו אצלי. שאם הציבור לא מבין, אני לא בסדר... האמת שעוד לפני ההרצאה מסרתי את הדברים לפני הבן שלי והוא הקליד אותם, אבל אני ארצה גם שתחזיק אצלך העתק מהקסטה הזאת או מהסי די הזה שהם יעשו, אני לא מכיר את הטכניקות. תחזיק את זה. אם אתה שומע משהו, זה כאילו שמעתי".

מרגע לרגע המבוכה שלי הפכה להתרגשות. ידעתי, כמו שכולם ידעו, על מצבו הרפואי הקשה של וינרוט. והבנתי שמאוד חשוב לו שההרצאה שהוא הולך לתת מחר תתועד, תישמר. מעניין מה הוא הולך לומר שם, שכל כך חשוב לו להפקיד בכספת שאין לי.

וינרוט קטע את מחשבותיי. "אם תוכל לשלוח לי את המייל אני אדאג שישלחו לך את החומר. שתיהנו שמה באודסה. תהיו באומן שם?".

"לא, באומן אהיה בעזרת השם בראש השנה, בעוד שבוע. באודסה יש בית יתומים שמתחיל את היום הראשון ללימודים, והם הזמינו אותנו ללוות אותם ביום הראשון". "יתומים? נו, זה יותר חשוב מכל דבר בעולם", אמר וינרוט ונפרדנו.

3 בבוקר יום שלישי השבוע, כששמעתי שוינרוט נפטר, הצטמררתי. אותה הרצאה שהייתה כל כך חשובה לו, הייתה בעצם ההרצאה המשמעותית האחרונה בחייו, שבה הוא פרש את משנתו ותפיסת עולמו. מיד אחרי הלוויה מיהרתי לטלפן לפרופסור זילברשץ, ששלחה אותי לבנה, חיים, שארגן את הערב הזה. הוא הסביר לי על מה מדובר בעצם. הפרויקט שלו נקרא "נקודת מפגש". מסגרת שבה מנהיגים מעבירים את המסר והחזון שלהם

"לא מהפילוסופיות הגדולות אנחנו נחיה", אמר וינרוט, "אלא מתוך הדברים הקטנים, התורות הקטנות, הדברים הפשוטים, שהם כל כך מובנים לנו"